

Vykúpený svet

Poprad – rekolekcia 2014

(Mons. Peter Brodek)

Vo vykúpenom svete sa stal hlavou ľudstva večný Boží Syn, Slovo, ktoré sa stalo telom. Napriek tomu je tento svet i naďalej plný tragédií, zločinov, ľudskej špiny, hriechu. Ale je v ňom i mnoho miest, v ktorých ho premáha láska, obeta či čnosť. Veľkonočný *Exultet* o týchto protikladoch vyjadruje známe slová: „Ó blažená vina, ktorá nám získala tak vznešeného Vykupiteľa.“

Zároveň možno dodať, že táto vina bola dôvodom toho, aby sa Mária stala Božou Matkou a to podľa požiadaviek plynúcich z úplne neslýchaného poslania.

V udalosti zvestovania (sv. Lukáš 1, 26n) naplnenom mnohými detailmi sa hovorí o Tom, ktorý je mimo akýkoľvek priestor a čas a ktorý prichádza do malého, celkom konkrétneho miesta v priestore, aby z neho učinil ohnisko, ktorého žiara prekročí všetky hranice. Pokúsme sa pozrieť na túto udalosť prekračujúcu všetky naše zmysly, snáď len z jedného detailu, spolu so sv. Tomášom Akvinským, ktorý si kladie otázku: zjavil sa Panne Márii anjel len duchovným spôsobom alebo v ľudskej podobe? O tri dôvody opiera tvrdenie, že anjel celkom určite vzal na seba ľudskú podobu.

Prvý dôvod vychádza z toho, čoho sa zjavenie týkalo, z predmetu zjavenia. Pretože malo byť Márii zjavené, že sa neviditeľný Boh vtelí, a teda stane sa viditeľným, bolo vhodné, aby sa viditeľne ukázal i neviditeľný posol, ktorý toto zvestovanie prinášal.

Druhý dôvod sa týka dôstojnosti Božej Matky. Mala totiž prijať Božieho Syna nielen poznaním do svojej mysle, ale i počatím do svojho tela. Preto bolo vhodné, aby radosť z pohľadu na anjela osviežila nielen myseľ, ale aj telesné zmysly.

Tretí dôvod sa vzťahuje k istote, s akou mala Mária zjavenie prijať. Veci, ktoré vidíme svojimi očami, prijímame s väčšou istotou, než tie, ktoré sa odohrávajú len v našej predstavivosti. V tomto živote sa všetky naše istoty obyčajne opierajú o veci, ktoré môžeme vidieť a dotknúť sa ich. Samozrejme je to len spôsob, ako nám Boh pomáha o to viac uchopiť a vierou sa dotknúť skutočností neviditeľných.

Každý z nás sme úplne a prirodzene prítomný v skutočnosti viditeľného sveta, uprostred ktorého žijeme a ku ktorému patrime so všetkými svojimi zmyslami. Kresťan a najmä rozjímavý človek má byť prítomný aj v neviditeľnej skutočnosti. Osobitnou vlastnosťou rozjímavého človeka je to, že je prítomný v celom vesmíre, vesmíre viditeľných vecí, ktorý vníma svojimi zmyslami, i vo vesmíre neviditeľných vecí, ktorého sa dotýka vierou. Neviditeľné veci majú pre neho byť o to viac prítomné, o čo viac sú v plnom zmysle slova reálnejšie. Kartuzián či karmelitán sa odlučujú od viditeľného sveta, aby lepšie uchopili skutočnosti neviditeľného sveta. Naším povolaním je byť súčasne prítomný v jednom i druhom: máme poslanie žiť v styku s bytosťami a vecami vnímateľnými zmyslami bez toho, aby sa narušilo naše videnie neviditeľného sveta. Celou svojou vierou nosíme v sebe toto živé spojenie s Bohom, s Kristom a so všetkými duchovnými bytosťami, ktoré sú pravdivejšie ako hmotný svet. Táto dualita života a perspektív rozpolťuje veriaceho človeka a robí z neho akoby cudzinca uprostred bratov, ktorí vo svojom vnútri nenosia videnie Božieho sveta. Býva to akýsi pocit samoty, neschopnosti podeliť sa s druhými o toto poznanie, ktoré by sme im z lásky k nim chceli dať. Nedokážeme byť celkom jedným z nich lebo budeme zároveň v sebe cítiť prítomnosť tej druhej skutočnosti, ktorá nás najmä v očiach neveriacich bude robiť tajomnými i nepochopiteľnými. Panna Mária od chvíle počatia nosí v sebe toho, ktorý je viditeľný a zároveň nevysvetliteľný. Nosí v sebe znamenie, ktorému sa bude odporovať. Ježiš Kristus bol medzi ľuďmi zároveň úplne prítomný i tajomne neprítomný, mal nekonečne bolestnejší a hlbší pocit samoty, aký mi nikdy neokúsime. A predsa je dôležité si uvedomiť, že v deň kedy by sme už pre ľudí neboli akýmsi otáznikom, prestali by sme im prinášať

prítomnosť veľkého Neviditeľného. Už by sme neboli pre nich svedkami života a svetla. Nebojme sa teda, ak máme pravú lásku k ľuďom, oni sami budú akoby mimovoľne milovať toto tajomstvo, ktoré tušia bez toho, že by ho poznali, a vidia v ňom prameň lásky i života, ktoré ich zasahujú a povzbudzujú. (*Ty si v mene Otca?*)

Ako by však bolo možné od niekoho žiadať, aby bol ochotný splniť úlohu, v ktorej význam by hlboko neveril? Ak by sme aj verne zachovávali kňazské povinnosti, predpisy, ktoré nám určujú napríklad čas na modlitbu, ešte nemusíme veriť v dôležitosť modlitby. Potrebné je vložiť celé svoje bytie a svoj život do modlitby. Byť presvedčení, že modlitba je pre nás životne dôležitým úkonom, v ktorom sa najplnšie vyjadrujú túžby po najvyššej láske, v ktorej sa maximálne uplatňuje poslanie sprostredkovateľa, obety i delegáta našich bratov. Sme povolani toto všetko prežívať napriek namáhavej každodennej práci, nárokom zo strany ľudí i príťažlivosti pozemských vecí a činností. Až potom sa stávame použiteľní v modlitbe.

Život modlitby ponúka dve možnosti: najprv *chvíle čistej modlitby*, utiahnutosti, ticha, keď odkladáme akúkoľvek pozemskú činnosť, a tiež *trvalý stav* modlitby vo všetkých našich ľudských činnostiach v práci alebo v styku s ľuďmi.

Prvá forma modlitby je podmienkou druhej. Ak chceme uskutočniť svoje povolanie, musíme byť presvedčení, že chvíle modlitby majú pre nás význam. Dnes ľudia žijú v intenzívnej hektickej činnosti; nevymykajú sa z toho ani kňazi a rehoľníci. Vo víre života a aktivity sa nám čas modlitby môže zdať prázdny, veď často sa nám zdá, že konkrétna služba bližnému nám postačuje, aby sme sa pri nej obohatili. Pod vplyvom naliehavých vonkajších okolností, neraz dospievame k presvedčeniu, že chvíle sústredenosti a ticha považujeme za stratu času. Zaiste nie je omylom chcieť zo svojho života urobiť trvalú modlitbu, avšak je veľkým omylom myslieť si, že čistá modlitba sa môže stať neužitočná. Veď od nášho vnútorného vzťahu s Bohom nás nemôže dišpenzovať nijaká moc na svete.

Kto bol viac ako Ježiš Kristus neustále pred svojim Otcom v stave adorácie a modlitby, pretože videnie Boha ostávalo v jeho duši počas celej jeho ľudskej činnosti? Ježiš bol teda v trvalom stave modlitby, a to do takej miery, že chvíle čistej modlitby nemohli nič pridať k hĺbke a aktuálnosti tohto stavu. A predsa vidíme, že Ježiš, len čo to bolo možné, snažil sa vhlbiť do ticha a samoty čistej modlitby: „*Keď rozpustil zástupy, vystúpil sám na vrch modliť sa.*“ (Mt 14,23) „*Včasráno, hneď na úsvite, vstal a vyšiel von. Utiahol sa na pusté miesto a tam sa modlil.*“ (Mk 1,25) Chvíle modlitby Ježiš využíval počas unavujúcich dní, keď sa venoval učeníkom, chorým a zástupu, ktorý sa k nemu tlačil a vyhľadával ho. Večer, v noci alebo ráno odchádza, aby sa modlil. Ježiš ako človek cítil potrebu chvíľ modlitby, odpútanosti od akejkoľvek ľudskej činnosti. V tom je zákon stvorenej bytosti, ktorá je povolaná Bohom vedieť s pokorou vyjadriť svoju odpútanosť od ľudskej a pominuteľnej činnosti a venovať sa výlučne svojmu Stvoriteľovi. V duši, ktorá má zmysel pre Božiu prítomnosť to nevyvoláva pochybnosti; práve keď človek stráca zmysel pre božské veci a v dôsledku toho aj pre svoje postavenie stvorenej bytosti, stráca aj zmysel pre modlitbu v „úplnom sebazabudnutí“ pred Bohom.

Panna Mária „dýchala“ v hlbokkej jednote so svojim vteleným Synom a predsa, koľko bolo tých udalostí, aby mohla veci správne pochopiť, porozumieť svojej úlohe a zastať si ju.

Pán Ježiš pri návšteve Kafarnauma (Mk 1, 21n.) po evanjelizácii v synagóge, uzdravení posadnutého, či Petrovej svokry a ďalších na druhý deň: „*Včasráno, hneď na úsvite, vstal a vyšiel von. Utiahol sa na pusté miesto a tam sa modlil. Šimon a tí, čo boli s ním, pobrali sa za ním. Keď ho našli, povedali mu: „Všetci ťa hľadajú.“ On im odvetil: „Podme inde, do susedných dedín, aby som aj tam kázal, veď na to som prišiel.*“

Je zvláštne povedať po úspešnej evanjelizácii a ďalšom záujme slová: „*Podme inde!*“ Na to nedokáže reagovať naša prirodzenosť, ktorá inklinuje k úspechu, to môže rozlíšiť len duch napojený na Božie vanutie, ktoré ako naznačuje Božie slovo, nie vždy korešponduje s našimi myšlienkami a úmyslami.

Pri pohľade, ktorý máme v tomto roku viac upriamený na Sedembolestnú, môžeme pod vplyvom uvedených myšlienok, azda viac pochopiť, ako sa Božia Matka dokázala dostávať do vnútornej jednoty a chápania svojej i Ježišovej úlohy, ktorej asi nik iný nedokázal natoľko rozumieť iba Ježiš a ona. A ešte menej ju prijímať s odovzdanosťou, vernosťou i obetou.

Ich mlčanlivé stretnutie na krížovej ceste, v ktorom sa mohlo tak veľa povedať. V tej chvíli sa medzi nimi odohralo niečo veľké obsahom, hoci časovo veľmi krátke. Bolo to len nemé stretnutie pohľadov srdc. Nie je potrebné hovoriť slová útechy, veď ich ani nemá kto komu povedať. Azda ani netreba. Slová nás nespasia. Rozhoduje vnútorná i vonkajšia spoluúčasť na obeti Krista. (*Pr. Tragédia v rodine, zahynula jediná dcéra –., ďakujeme, že ste bol s nami*)

Boli to dve sčítané bolesti. Ježiš nesie okrem svojho kríža aj bolesť Matky a ona okrem svojej bolesti nesie aj kríž svojho Syna. Tak sa upevňovalo jej duchovné materstvo pre celé ľudstvo. Mária je prvá, ktorá dopĺňala Kristovo utrpenie ľudským utrpením. Bolí ju prítomnosť nepriateľov ako i neprítomnosť apoštolov, ale nezaváhala, nezutekala z pod ťažkého bremena. Zdá sa, že Boh od nás žiada viac, ako sme pôvodne sľúbili, pretože nám dôveruje. Čím viac nás miluje, tým viac od nás žiada. Panna Mária sľúbila všetko...

Možno zopakovať aj pre tieto chvíle Máriino vyznanie: „Boh zhladal na moju poníženosť...“ (Lk 1, 48) Či z druhej strany Ježišovo: „Učte sa odo mňa, lebo som tichý a pokorný srdcom.“ (Mt 11, 29)

Možno pokora je čímsi iným, ako si myslíme. Pri pohľade na Ježiša vidíme, že preňho ponížiť sa znamená, zostúpiť. Nie v slovách alebo citoch, ale tak, že sa vtelil do činu. On totiž *hoci má božskú prirodzenosť, nepridržiaval sa svojej rovnosti s Bohom, ale zriekol sa seba samého, vzal si prirodzenosť sluhy, stal sa podobný ľuďom; a ponížil sa, stal sa poslušným až na smrť* (Flp 2, 6-8). Celý Jeho život bol v súlade s touto voľbou. On, Učiteľ, sa ponízuje a umýva nohy učeníkom, správa sa ako sluha; stále iba zostupuje a zostupuje, až nakoniec – keď dosiahol najnižší bod – hrob – prichádza Otec, berie Ho, vynáša ho nad nebesia a ustanovuje ho za Pána vesmíru, pričom Mu podriadil všetko. Hľa, ako Boh uskutočnil svoje slová: *Kto sa ponízuje, bude povýšený*. Od tej chvíle byť pokorným znamená jednoducho vyznávanie tých istých túžob, ako Ježiš Kristus (por. Flp 2, 5), konať tak, ako konal Ježiš.

Vďaka tomu môžeme dnes pochopiť v novom svetle, čím je evanjeliová pokora. Pokora, to sú predovšetkým činy, voľby, konkrétne správanie, nie spôsob prežívania seba, alebo hovorenia o sebe. Znížiť sa k bratom, je ochotou slúžiť, slúžiť z lásky, nie z vypočítavosti alebo pre zisk alebo slávu, ktorú možno vďaka tomu získať. (upozorňuje sv. otec František)

Pokora je zadarmo, hovorí o tom evanjelium: Keď pozývaš na obed, nepozývaj bohatých, pekných, mocných, ktorí sa ti môžu odvdáčiť; pozvi skôr chudobných, ktorí na to nemajú. Byť pokorným podľa Ježiša znamená obetovať sa pre iných, rozdávať sa iným; znamená život nie pre seba, ale pre iných, čiže starať sa nie o privedenie všetkých k sebe (pričom z nich robíme dokonca otrokov alebo predmety, ktorými sa môžeme pýšiť), ale o prinášanie seba iným. Preto aj chvastanie, hľadanie uznania a potlesku sú protikladom pokory, lebo anulujú to, že pokora je zdarma: *Tí už dostali svoju odmenu* (Mt 6, 2).

Svätý Augustín hovorí: „Aká vysoká chceš, aby bola stavba svätosti, tak také hlboké musíš položiť základy pokory!“ Pokora je soľou svätosti, lebo chráni čnosť pred tým, aby ich nakazila pýcha.

Hľadanie pokory sa podobá, ako hovorí známy kazateľ Raniero Cantalamessa, dobrodružstvu lovca perál. Aj tu totiž musíme zostúpiť do hĺbky, potopiť sa pod kľudnú hladinu mora našich ilúzií o sebe a ponárať sa stále hlbšie, až kým nedočiahneme na pevné dno, na ktorom leží pravda o nás. Zároveň nás sila oveľa hrozivejšia ako tá morská – sila

našej vrodenej pýchy – vytláča „hore“, aby sme sa „vynorili“, pozdvihli sa nad seba a nad druhých. Ale perla, ktorá nás čaká na konci tejto cesty, ukrytá v lastúre nášho srdca, je príliš vzácna na to, aby sme prekonalí klamnú sféru „zдания“ alebo „považovania sa“ za niečo a dopracovali sa k nášmu pravému „bytiu“, lebo – ako hovorieval svätý František z Assisi – „človek je len taký, aký je pred Bohom, a nič viac“. Cesta k pokore je teda cestou k „bytiu“, k pravosti, a ako taká nás zaujíma aj ako ľudí a najmä ako kresťanov a kňazov. To z nás mocou Ducha robí lovcov, ktorí vo svojom živote hľadajú tú drahocennú perlu – perlu Kristovho svedectva, ako i perlu Kristovej sily. Pokora je silou slabých, pokora je silou Sedembolestnej.

V úvode som citoval sv. Tomáša Akvinského s jeho úvahou o anjelovi v ľudskej podobe, aby Mária mohla ľahšie prijať posolstvo o počatí Božieho Syna skrze neviditeľnú milosť. V závere jej krížové stretnutie i utrpenie pod krížom, ktoré prežívajú všetky jej zmysly, hovorí o tom, že napriek utrpeniu a nesmiernej bolesti, napriek tme vidí neviditeľné.

Pri rozjímavom pohľade na pietu Bolestnej Matky nás preniká niečo z bolestnej posvätnosti Márie s Ježišovým telom v náručí. Mária napriek mlčaniu a vnútornej bolesti, sa najplnším ľudským spôsobom stáva spoluúčastnou na diele vykúpenia Božieho Syna.

Dielom Božej lásky je uskutočnenie obety kríža. Dielom ľudskej lásky je prijatie uskutočnenej obety Krista. Sedembolestná vníma ruky kňaza, ako zaobchádzajú s telom jej umučeného Syna. Bdie, aby každodenný dotyk Kristovho najsvätejšieho tela nezovšednel a nezotrel zvrchovanú úctu.

Matka Božia a Matka Cirkev s úctou prijíma túto obeť. Počas celých svojich pozemských dejín z nej žije a učí žiť obetavou láskou svojich synov a dcéry. Je veľa foriem, kde môžeme „zostúpiť“, nech nezostaneme len pri pekných slovách.